

Előfizetési ár:
 egész évre (20 frt., félévre 10 frt.
 negyedévre 5 frt.)

Beiktatási díj: 6-hasábos petit-sor
 5 kr.; bélyegdíj minden beiktatásért
 30 kr.

A „nyilttér”-ben 4-hasábos petit-sor
 20 kr.

AUTONOMIA

Az előfizetési pénzek
 s a lap kezelését illető minden tár-
 gyak a szerkesztőséghez (Lakatos
 utca 1 sz. a. 1 emeleten) inté-
 zendők.

Börmentetlen levelek
 el nem fogadtatnak.

Kérjük azon igen tisztelt előfizetőinket, kik még a múlt évről, vagy a most lefolyt évnegyedről hátraleéban vannak, illetéküket szerkesztőségünknek megküldeni sziveskedjenek.

A szerkesztőség.

Pest, april 26

Az országgyűlés megnyitása lehetővé teszi, hogy törvényhozásunk kath. tagjainak figyelmét egy oly ügy támogatására felhívjuk, mely ha nem tartozik is az állampolitikai kérdések keretébe, s mint tisztán egyház-társadalmi érdek, közvetlen vonatkozásban csak a magyar nemzet katolikus részével áll: mindazáltal a szabadelvű belreformoknak egyik lényeges és messzeható pontját képezi.

Ez a katolikus autonómia. Mint katolikus érdek kívül áll az más felekezetek egyenes beavatkozásán; mint egyház-társadalmi ügy, sem a kormány, sem bármely politikai párt felkarolásában nem keresheti súlypontját.

Közös ügye az a magyar katolikusok egyetemének. Annnyira fontos kérdés az, hogy társadalmi viszonyaink korszerűs és a haladás kívánalmának megfelelő rendezése, míg a megoldva nincs, állandóan nem leszen eredményezhető, s maga a törvényhozás különben legfőbb reformtörévéseben is hajótörést szenved, míg a szabadság és egyenlőség elvei minden felekezet polgári számára egyenlő alkalmazásnak nem örvendhetnek.

Midőn 1848-ban a katolikusok az új alkotmány elvektől folyományozólag, a kath. egyház számára is a függetlenség és önkormányzat szabadságát kérték, szavuk visszhangra nem talált, s egy „már késő” válasz leparasztotta mindazon jogos reményeket, melyektől a katolikusok igazaik és érdekeik biztosítását föltételezték.

Mi hiszszük, hogy a törvényhozás ebbeli eljárása, csupán az előtérbe tödült viharos fejleményekben lette indokolt s azon lassúságban, mely alatt a katolikusok petíciója készült s benyújtatott.

Ma megjött ideje, hogy mind e halasztás jóvátétekként egy rokonszenves és hatásosan cselekvő föllépés által, a katolikus képviselők részéről.

Dermeszté a kath. autonómia életbeléptetését azon talán nem épen alaptalan föltevés, hogy a kath. világi értelmiség teljesen visszavonul a térről, messziről és hideg közönynyel nézi a kath. ügyek szomorú sorsát, mintha ahhoz sem köze, sem érdeke nem kötné!

Igazságos, hogy az országzszerre nyilatkozó ohajtásai és igényei a katolikusoknak az autonómia iránt, kellő figyelembe vételessenek, s hogy rendezetlen, zilált külügyházi ügyeik, a várva várt szabadelvű egyház-szervezkedés által biztosítottan.

A szabadság legszebbikének a lelkiismereti szabadságnak kérdése az közöttünk, mely ép nem lehet csak ott, hol az állam visszaadta független szabadságát az egyháznak, s a lelkiismeret jogai fölött a testvérfelvezetek közös solidaritásban hozott önkormányzata örökdiók.

Igy lesz megvetve a vallástürellem alapja, mely nélkül vallási viszályok emésztik a nemzet egységi erejét.

Igy vesz beláthatlan arányokban növekedést a közmívelődés, ha az eddig fenálló gátok fölrejtetnek.

És ez uton első lépés az országgyűlés katolikus tagjainak sorakozása pártkülönbség nélkül.

Ki tegye meg a kezdeményt akkor, midőn az egyház vezérférfiai szunyádnak, — ki hozza össze az önálló egyedeket harmonikus működésbe?

Mi részünkről azt véljük, hogy az országgyűlés kath. papjai volnának legilletékesebbek a kezdemény megindítására.

Egy szabadelvű katolikus kör megalakítása a legelső teendő.

Ha nagy tekintélyű kazánkfia, Horváth Mihály püspök az ügy élére állna és csoportosítaná maga körül a kath. képviselőket, létesülhetne az.

A köztisztvisletben álló püspök egyébiránt is ugyszólva teremtoje egyházi szabadelv mozgalmainknak, teremtoje ama nagy hordereju irányzatnak, mely hazai egyházunk alkotmányát az aristokratiko-fendal rendszer hiányainak orvoslásával szabadelvű, józan demokrat alapokra feltetni, s így a mai kor színvonalára emelni célozza.

Miután hasonló szabadelvű kezdeményt egyházunk mai vezérférfiától éveken át hiába vártunk: nem hiszszük, hogy valaki illetékesebb volna a hangadásra, mint Horváth Mihály püspök.

Azon viszony, mely közötté és az autonómikus mozgalomnak már 48-ban megindult processusa közt létezik, elég garantált a kétely ellen, mintha a mélyen tisztelt férfiú ma nem lenne hajlandó a nagyszerű missió betöltésére, melynek 48-ban önként állott élére.

S midőn e meggyőződésünknek adunk kifejezést, bátran kimondjuk, hogy nem pusztán egyéni véleményünket, de az összes szabadelvű hazafias alpapságét tolmácsoljuk.

A köztisztvisletben álló püspök, nem lehet, hogy figyelmére nem méltatná a közbizalom hívását, a remény tekintetét, mely reá van szegve.

Ismételjük, mi nagyon fontosnak, s zükségesnek tartjuk, hogy az ő kezdeményezése mellett az országgyűlési kath. képviselők közül pártkülönbség nélkül egy szabadelvű kör alakuljon.

Ezen szabadelvű kör létrejötte nem egyetelmű ugyan az autonómia szabadelvű kivételével; de hogy annak legbiztosabb garantáját képezi jelen körülményeink között: az már nem is kérdés tárgya többé azok előtt, kik ez ügyről elmélkedni el nem mulasztották.

József nádor emléksobrának leleplezési ünnepélye.

Egy varázsszózat ébreszté fel ma a testvérfőváros lakosságát:

A József szobor leleplezési ünnepélye! Varázsszózat, mely titokszertű suttogásként jelent meg a főuri termekben úgy, mint a szegények kunyhóiban és felvillanyozta a kedélyeket itt is, ott is.

Amott a díszes megjelenésre vonatkozó parancsok teljesítésében sürgő-forgott a cselédség, emitt kedves gondnal igyekezett a családanya gyermekére adni az ünnepi köntöst, hogy a bási gondoktól megszabadulva, idejekorán megjelenhessenek a farsággal megszerzett jeggyel a téren, hova ma anyni ember igyekszik, s alkalmas helyet foglalhassanak el a hullámzó tömeg között, melyről az ünnepélyes leleplezés szemtanúi lehetnek.

A főváros látványok nyújtásában nem fukar; a felséges királyi párt, a többi itt megjelent notabilitásokat mindennap alkalmá van a közönségnek szemlélni, s csak a fenti varázsszózatban leli megoldását azon törekvés, melylyel a közönség a pesti József-térre siet, a jegy nélküliek pedig hosszú tömegben lepvén el az arra vezetó utzatorkolatokat.

A József szobor leleplezési ünnepélye! Már hetek előtt futotta be e hír az országot, melynek különféle részeiről siettek a küldötségek, hogy a magában közönséges, de tárgyánál fogva rendkívüli ünnepélye jelen legyenek.

Ez nem a látni vágyás, nem a kíváncsiság kifolyománya, a hála és kegyelet adója ez, melyet a nemzet egyik legnagyobb férfija, atyja és jötevője iránt hagyományosan érez, táplál, és buzgón ragadja meg az alkalmat, melyen azt, bár csekély mértékben, leröghatja, s még a ki nemzeti csapások sulya alatt elfásult kebellet és részvéttel nézi is a közügyek lefolyását, ma tette és öröme van villanyozva, mert bensejében érzi a varázsszózat érintését:

A József-szobor leleplezési ünnepélye! E név hangzatosága elég, hogy a hazafini kegyelet legszentebb érzését költse fel a magyar ember keblében, mert e név fejedelmi viselője, nem csak főtisztviselője, de gondos atyja, egyik legnagyobb jötevője volt a nemzetnek.

József nádor, ki 1776. márczius 9 én született, a nádori méltóságot 50 éven felül viselén, anyni érdemeket szerzett hazánk politikai és társadalmi jólétének előmozdításában, hogy a nemzet, 1847-ben történt halála után, törvényezikben kívánt mélyen érzett hálájának kifejezést adni; oly monumentum ez, mely többet ér az éreznél, s aig e nemzet nemzet lesz, is nerve és tisztelve lesz a nagy férfi emléke is, mint maga a törvény.

József főhg II Leopoldnak, ama királynak fia volt, kinek magas gondolkodását mi sem tanúsíthatja fényesebben, mint az hogy toscanai nagyherceg korában a felségsértésért való balálbüntetést eltörlé, mondván: vagy jó a felség, s akkor aki sérti, tébolydába való, vagy pedig rossz, s akkor okot ad arra, hogy sértesse. József Antal János fia, (a mi későbbi nádorunk) Flórencben született, az Arno mellett, hol korán magában szivta a széperzékést s a tudományok iránti szeretetet. Csak 18 éves volt, midőn Sándor főherceg nábornak Laxenburgban a tüzi játék fölgynulása miatt történt halála után, testvére I. Ferenc királyi helytartónak nevezte ki Magyarországon 1795-ben. Budán, hol nagy

ünnepélyekkel fogadták, hamar megszerették az ifjú helytartót, ki eleintén inkább tanult, mint kormányzott. Megtanulta különösen a magyar törvényeket, úgy hogy később méltán tartották az ország egyik legnagyobb jogtudójának. Alkotmányos érzületét tapasztalván, 1796. nov. 12-dikén az ország rendei — Bathyhányi József p. bíbromok és primás indítványára — közakarattal kiálták ki n dornak.

E tisztség az ország legelső méltósága volt: közbenjáró a nemzet és kormány közt, az alkotmány őre s a nemzet had vezére.

Valószínű, hogy nádorrá kikiáltásában a királyi akarat iránti hódolat volt a legfőbb tényező; de szerencsére e hódolat nem szült semmi rosszat, mert József főhercegeben oly férfiült a nádori székre, ki Magyarországnak mindig javát kívánta, s eszközlé is, a aint csak teheté.

Pedig az idők nagy próbáin kelle keresztült mennie, már fiatal korában a francia háború többször igénybe vevé a nemesi insurrectiót, melynek mindig ő volt a vezére; látta futásban a királyi házat zavarban az országot; vezetője volt ingerült és zajos országgyűléseknek, midőn egyfelől állt a bécsi kormány követelése, másfelől az ország sok sérelme: olvasta Napoleon kiáltványát, melyben Magyarország elszakadásra hívatott föl; tanulta volt a nagy rémtülségek, melyet az 1811 diki devalvatio okozott, s később a szomorú pangásuk és alkotmánytalan kísérleteknek, midőn 1825 ig nem hirdettek országgyűlést. Hogy mind e hibák és bajok a trónra és neuzetre nézve veszélylyel nem tornyosultak: annak szerencséje a József nádor egyéniségében keresendő, ki a megbolygatott egyselyt teljes erejével igyekezett fentartani, egyfelől mérsékelve az akkori bécsi kormány törvénytelen tolesapongásait, másfelől a nemzetben — ébren tartva a jobb jövőbe vetett hitet.

S ez a jobb jövő el is kezdődött 1825-ben, a nemzet virradás ez emlékezetes esztendőjében. A haladás megindult, a korszakunk utat lettek, alapítva lön az akadémia, a hazai nyelv joga szőnyegre került, s meg lön pendítve a köztelhervelés, melynek a nádor buzgó pártolója volt. És az ezután következő országgyűléseken József nádor mindig úgy tűnt ki, mint az alkotmány őszinte barátja, a jogok védője s az igazságos reformtörékvések ápolgatója. Neki lehet köszönni első sorban, hogy a sajtó az 1848-diki országgyűlés után tágabb tért nyert. Neki azt, hogy 1844-ben végre törvénylye lett, mely szerint jövöben a király is magyarul szóljon a nemzethez, s minden közügy magyarul tárgyalassék. Ő maga tökéletesen érteke ugyan nyelvünket, de nem beszélvén folyékonyan: a követek föl akartak menteni e törvény alól. Azonban nem engedé; „a törvény — ugymond — őt is kötelezi”, s megígérte, hogy jövöre magyarul (s nem latinul) fog beszélni a rendekhez.

Az ország kormányzata mellett legfőbb gondja volt: Pest e m e l e s e. Mi volt e város 1796-ban, midőn ő a hazába jött? Egy disztelen kis város apró házzakkal, 25,000 lakossal, közvetlen utcákkal, intézetek, tudomány és művészet nélkül. S mivé lett, midőn azt ötven év múlva elhagyá! Megszépiteni: volt az ő föltörékvése. Szépitő bizottságot alakított, melynek elnöke maga lön, s melynek irományait még utazásköze is maga után küldeté. Egymás után — nagy fáradsággal — emelteté az intézeteket, átadva ezéjaiknak. Csak egyet nem tudott még ő sem kivívni: azt, hogy a fölépített Ludovicum t átadhassa katonai rendeltetésének. A tannely oly nehézséget képezett nemzet és kormány közt, hogy e miatt maig sem lehetett abból magyar katonai iskola. Sz renesebb volt a muzeummal, melyre félmilliót ajánlatott meg, s 1836-ban építete föl. Előmozdítá a tudományt, és művészetet is, csupán a színházaknak nem volt nagy barátja, hová — hivált időb korában — sohasem járt. Üres idejét inkább kertészkedéssel tölté, mely szenvedélye volt, úgy hogy sivatagokból rövid időn egész paradicsomot alakított. Aleszt ma is minta-gazdaság, Kiss Jenő színtéren. Szerette a gazdaságot, s a földmívelés iránti érdekltséget külső jelekkel is tanúsítá. Midőn a század elején a keszthelyi „Georgicon” t meglátogató, a szántóföldön maga kezével vont barázdát egy ekével, melyet maig is őriznek.

A törvények alkotásában is tevékeny részt vett; a helytartótanácsnak, a föltörvényszéknek buzgó előjárója volt. Azt jegyezték föl róla, hogy „egy maga annyit dolgozott, mint egy hivatal.” Modorában patriarhális egy szerü szivélyesség volt: szerette a népet, s a hozzájáruló szegényekkel mindig atyailag bán.

S e jó szívet sok magán és közcsapás érte, melyet nagylelkűleg viselt.

Első nejét: Pál orosz czár leányát, Alexandra Paulova nagyhercegnőt, kit 1800 febr. 1-sején magyar díszruhában hozott Budára, egy év múlva — ne éz szülés miatt elveszté. 1815-ben lépett csak má-odik házasságra Hermina anhalt-bernburg-schaumburgi hercegnővel, kit két év múlva ismét elvesztett, midőn az két ikerrel (Hermín főhercegnővel és István főherceggel) ajándékozta meg. És Hermina leányát is, kinek nevét a városligeti kápolna viseli, a legszebb virágzó korban vezeté el. Harmadik neje később Mária Dorotya württembergi hercegnő lett, kitől egy fia (József

főherceg) s két lánya született, s kivel élte végpercezig a legboldogabbul élt. Föl volt ő ruházva minden családi erénynyel, egyszerű jósággal, szivnemességgel. A külfény nem volt eleme, s a ki virágait ápolni látta az alcsúti kertben vagy a Margitszigeten, alig bihette, hogy ez az ország nádora. A falusiak azt mondák rá maguk közt: megjött az „atyus.” S e szó a nép ajkán töbet jelent, mint bármely hivatalos bizelgés.

A csapások közt, nemcsak a magát, hanem a másokét is tudta mélyen érezni.

Midőn 1810 sept. 5-dikén Buda alvárosában több mint hatszáz ház égett le: ő ott volt a veszély közt, hogy intézkedjék, s tűz-sebet kapott. Valahányszor inség volt az országban: atyailag gondoskodott. A cholera idején éjet napot egygyé tett a vész elhárítására, s azt, a mit az 1838 diki pesti árvízkor tett, maig is hálással emlegetik Pest öregebb lakosai.

1845-ben szeretett jászknjai közé ment együtt ülni meg a nép szabadságváltásának évszázados ünnepe.

1846-ban érte meg nádorsága felszázados évfordulója s november 12-dikén akarta azt a nemzet nagyszerűleg megülni, de a nádor beteg lett s el kelle halasztani. Végperceiben az ablakhoz vezetete magát s átnevezett Pestre, mely oly „kedves városa” volt. 1847. jan. 13-án halt meg, reggeli kilencz órakor.

Az egész ország gyászolt, s a „P. Hirlap” mely bínatallal írta: „nyitott sir előtt állunk, mely a lóban a kitűnő egyéniség földi maradványaira vár. A férfi, ki azon hosszú korszakban, mely alatt nemzetiségünk s alkotmányosságunk — nehéz küzdelmek után — elismerését kivívta, a nemzet élén állt: az a haldás élén állott.” — Pest megében, melynek oly böles főispánja volt, Kossuth ékeszólása magasztalá érdemeit. „A kor, — mondá e nagy szónok — melyet elhagyánk, s melyet jelenleg élünk, viszontagság és pártok kora, melynek jelszava: küzdelem, s e küzdelemben a testvériség kötelekei megszakadoztak. De ott állott harezaink közepe, az ő nádor, s patriarhái szelidséggel emlékeztett, hogy küzdelmünk között is testvérek vagyunk. Ő látta fölbredni hosszú álomból e nemzetet. Látta pályája kezdetén a nemzeti nyelvet megvonulni alacsony kunyhóban, s látta pályája végén ugyanazt a trónra emelve. S akinek karján nyelvünk a trónig emelkedett, az ő, a nemzet nádora volt!”

E rövid életrajzi vázlatból is kitűnik, hogy a mai ünnepély csak csekély záloga azon hála- és kegyelet érzetnek, melylyel nemzetünk e nagy férfi emlékének tartozik, a melyet ő már számos a nemzet jólétére és felvirágoztatására nagy horderejű intézkedéseiben örökített meg.

Ezen emlék legyen áldott örökre! . . .

Legyen áldott! — dobogott fel ezer és ezer sziv melyén a kegyeletes érzet, midőn ma a két öl magas érekszoborról lebullott a lepel, s látni engedé a nemes alak vonásait, melynek láthatása oly nagy érdekltséget keltett benne s oly izgalomba hozta már kora reggel a fővárost.

A József-szobor leleplezési ünnepélye!

E varázsszózat titokszertűen terjedett el az ország szivében, onnét a haza minden részébe, s eszközlte, hogy a főváros a legnemesebb ünnepélyek egyikéek színhelyévé legyen.

Már reggeli hat órakor strű tömegekben hullámzott a sokaság az ünnepi fényben pompázó József-tér felé, melynek földszítésén már ekkor is száz meg száz kéz müködött. Nyolcz óra tájban nagyszámu katonaság sietett a hely színtére, nemskára megjelentek a díszes egyenruhába öltözött polgári biztosok is a tér bejáratait elfoglalandók.

E bejáratok mindegyikénél háromszintű lobogókkal és fenytkoszorúkkal ékesített diadalkapuk voltak felállítva, a kövezet fenytgallyakkal és virágokkal volt behintve.

Általában véve, a tér egész díszítése igen sikerültnek mondható, úgy nagyszerűség, mint izlés tekintetében. A különben is pompás házak falai különböző színű szőnyegek és virágokkal voltak elborítva, az ablakokból ünnepias öltözött nézők sokasága tarkítá a látványt, sőt még a magas házak tetői is nézőhelyül szolgáltak.

A még mindig fakorlattal környezett sétatert — mely az ünnepély szorosabb értelemben vett színhelyét képezé — három négy lépésnyi távolságban elhelyezett nemzeti lobogókkal volt körülvéve, közbén az egyes megék czimerei díszeltek. A tér közepén, szentben a szobor al az ő Felsőgök számára készített nyitott sátor állt, aranyal ékített vörösbáronny menyezettel; küzvetlenül a szobor mellett ugyancsak vörösbáronny menyezettel fűdött oltár foglalt helyet, mag a szobor pedig fehére lepellet volt bevonva, mig talapzatát nemzeti szín szőnyegek és örökzöld koszoru övedték.

Az épületek között legpompásabban és egyszerűsmind legtöbb izléssel voltak díszítve a királyi sátorral szemben álló Kugler és Cziráky féle házak. Az előbbinek második emeleti ablakait nemzeti, az első emeleket kék és fehér színű szőnyegek boríták, az ablakok közti tért pedig ő felségök és az ország czimerei foglalták el. A Kugler-féle ház erkélyén láttuk a többek

között Liszt Ferencet, Reményi társaságában. A Cziráky-ház erkélyén a Cziráky és Caekonic családokat, továbbá Pestmegye volt főispáni helytartóját, b. Lipthay Bélát.

Fél tizenegy óra volt, midőn az ünnepélyre különösen meghívott vendégek gyülekezni kezdtek. A főrendiház tagjai, köztük az Almásyak, Károlyiak, Széchenyiek, Zichyek, Prónayok stb. fényes díszruhákban és csillogó rendjeleikkel. A közönség figyelmét leginkább gróf Széchenyi Ödön és Almásy gróf főjónálló pompás öltözéke vonta magára. A képviselőház tagjai szintén igen számmal jelentek meg. Ott láttuk továbbá a testvérőrvárokat, az akadémia és egyetem, a Kisfaludy-társaság, a jász-kun kerületet, Fiume és Horvátország stb. küldöttségeit, kik az országgyűlés mindkét házában tagjaival együtt közvetlenül a királyi sátor mellett foglaltak helyet.

Késsel tizenkét óra előtt érkezett meg fényes fogatán az ország hercegprímása. Nem sokára gyülekezni kezdtek a miniszterek is, kik között különösen Andrássy grófnak lelkesülten éljenzt a sokaság.

Tizenkét óra volt, midőn a már távolról felhangzó éljenek a királyi pár és József főherceg érkezését jelezték. A rendezők megfeszített erejére volt szükség, hogy visszatarthassák az előre törekvő sokaságot, melynek minden tagja okvetlenül látni kívánta a fejedelmi párt s az ünnepelt nádor fiát. Midőn a Felsőház tagjai a régi német színház-terét át a József-terre robogtak, az egybegyűlt roppant sokaság riadó éljenekben tört ki, melyek még akkor sem akartak véget érni, midőn a Felsőház helyeiket elfoglalván, az ünnepély már megkezdendő vala.

A király és királyné az ünnepély alkalmából Bécsből lehozott pompás udvari fogaton érkeztek, s a városi bizottmány által fogadtattak. A bejáratnál, hol a Felsőház elvonulának, fehér ruhába öltözött fiatal leánykák képeztek sorfalat, bokrétkát tartva kezeikben. A fejedelmi pár után néhány percz múlva József főherceg is megérkezett. Két mindenfelé a rajongással határtáros lelkesedéssel üdvözölt a közönség. A magyar honvédelmi főparancsnokát Albrecht főherceget, Liechtenstein tábornok és több más katonai vezetésesség követték; láttunk testőri és honvéd-egyenruhákat is.

A királyi sátorban két karosszék volt elhelyezve a fejedelmi pár számára, a Felsőház azonban mindvégig állva maradtak. A király huszár tábornoki egyenruhát, a királyné kékbe játszó galambszin ruhát viselt fehér csipkézettel, és fején fekete magyar kalap volt. A felsőház igen jó hangulatban voltak, s a közönség zajos üdvözlései között nyájasságnak viszóznak.

Mellettközvetlenül József főherceg állott azon ezred egyenruhájában, melynek tulajdonosa a Felsőház balján a magyar miniszterium összes tagjait, jobbról a királyné főudvarmesternőjét és Nopcsa bárót láttuk, míg a királyi pár háta mögött Albrecht és Lajos Viktor főhercegek foglaltak helyet.

Az ünnepély azzal vette kezdetét, hogy a kisleányok közül három, mialatt a zenekedvelők egylete a Kölcsey-hymnuszt éneklé, — a Felsőház elé lépve ezek egyik gyönyörű bokrétkát nyújt át a királynénak, ki azt szokott kedves mosolyával fogadja. Ezután Pestváros főpolgármestere a következő beszédet intézi a királyhoz:

Császári és apostoli királyi Felsőház,

Legkegyelmesebb Urunk!

Mélyen tisztelt gyülekezet!!

Az előttünk álló éreztörvény egy történeti nagyság tevékeny életének dicső múltjára emlékeztet, — múltjára azon nagy férfunak: kiből a magyar nemzet nemcsak első tiszt-

viselőjét, hanem leghűbebb barátainak egyikét tisztelte;

kihez minden párt bizalommal, nagybecsüléssel és őszinte szeretettel ragaszkodott!

ki nemzeti haladásunk egyik legbuzgóbb ápolója, — Pest mai fejlődésének, szépségének, virágzó európai városá emelkedésének megalapítója, — s mint e szobor egyik felirása is jelzi, — annak újja alkotója, a szegényeknek és ügyefogyottaknak védője, valódi atyja volt.

Néhai József Antal János austriai császári és magyar királyi főherceg, Magyarország felsőházados nádora áldásdus működése emlékének adózik ma Magyarország és különösen Pestvárosra a kegyelet és hála legbensőbb érzelmeivel.

A mai ünnepély kerete nem engedi, hogy a felejtéshet nagy férfiú gazdag érdemei, megszámlálhatlan jótéteményeit bővebben eszterteljem. E feladat a történelem juttott, mely már is arany betűkkel jegyezte fel lapjain a nemzet hála-láját a dicsőült iránt. Nekem, mint Pestváros törvényhatósága ezidő szerinti képviselőjének csak azon kötelesség teljesítésére kell szorítkoznom, hogy a szobor történetét röviden ériutsem.

Pestváros polgárai 1847 évi január hó 21-én egyesületet alakítottak, mely céljával tüzte ki: a felsőházados nádnak önkényes ajánlatokkal gyűjtendő pénzerővel az összes lakosság nevében, valamint a tárgy fenségének, ugy a város méltóságának megfelelő és ennél fogva a legjelesebb művészi kezek által készítettendő ércemléket emelni.

A kitűzött kegyeletes cél azonnal minden oldalról lelkesen felkaroltattott, az adakozások tömegesen folytak be annyira, hogy az egyet rövid idő alatt tetemes összeggel rendelkezett, és mindjárt működésének kezdetén Schwantaller hírveves müncheni szobrászszal az emlékeztetése végett érintkezésbe lépett, ki a mű kivételére készséggel ajánlkozott. Az 1848-dik évi eseményei és azoknak következményei azonban a József-emlékegyesület tevékenységét is megszüntették, és 1853-ik évig a szobor ügyével sem a hatóság kebelében, sem egyesületi uton tüzetesebben nem foglalkoztak. 1853. évben a városi községtanács karolta fel az ügyet az által, hogy kervek és költségek beutaltására és megfelelő javaslattételre egy bizottmányt küldött ki, de e bizottmány az ügy állásának bejelentésén kívül egyéb eredményt nem volt képes előidézni, és így e kegyeletes tárgy ismét függőben maradt 1857-dik évig, a midőn a Felsőház Albrecht cs. kir. főherceget ur intézkedései folytán a tárgyalások Pestváros hatóságánál újra megindultak.

A szobor, mely ugy a művészi kivétel, mint a hasonlatosság tekintetében remekül sikerült. Halbig János müncheni szobrász mesteri kezének műve, és jelen alakjában az csász. és apostoli királyi Felsőház, legkegyelmesebb Urunk kívánságára, és jeletékeny adományával 1859-évi végén elkészült — Pestre szállítottott, akkor a leleplezés ideje 1860 ik évi május hó 1-jére tűzött ki, fölmerült akadályok miatt azonban ez ünnepély bizonytalan időre, az csász. és apostoli királyi Felsőháznek e részben bekövetkező újabb legfelsőbb elhatározásai elhalasztottott.

A dicsőült nádor emléke iránti hála és kegyelet érzeteitől áthatott pestvárosi polgárság ezután több ízben élénk óhajátst fejezte ki, vajha a szobrot föllállítva szemlélhetné, de a viszonyok ez óhajátstnak nem kedveztek, és a jelen

magasztos, nem pusztán helyi, hanem országos ünnepély talán még most is egy távolabb jövő reményei közé tartoznék, ha szeretett hazánk alkotmányos ege fölött összetódult borus felleget felséges Urunk és királyunk legkegyelmesebb atyai gondoskodása, és a nemzet loyalis higgadt magatartása szét nem osztja, — ha létre nem jő a kiegyezés nagy műve, mely biztos alapját veté meg állami önállóságunk megszilárdulásának, nemzeti létünk tovább fejlődésének, és anyagi helyzetünk javulásának. — mely nélkül Pestvárosnak a legújabb időben tapasztalt óriási mérvű gyors emelkedése is alig következett volna be.

Hála ezért a Gondviselésnek! és örvendjünk, hogy e kegyeletes ünnepélyt az események épen azon időpontra terelték, a midőn minden igaz hazafi már a kivított eredményekben láthatja legfényesebb igazolását azon országos és nemzeti politikai helyességének, melynek irányait a boldogult nádor ritka bölcseséggel, előre látó tapasztalattal és legtisztább hazafiai szeretettel évtizedekkel ezelőtt megjelölte: — hála az csász. és apostoli királyi Felsőháznek legkegyelmesebb Urunknak, ki Pestvárosra mindenkor hűséges lakosainak egyik legforróbb vágyát teljesíté, midőn e város alkotmányos törvényhatósága által rövid idő előtt felterjesztett legalázatos kérelem folytán e szobor felállítását elrendelni, és a leleplezés ünnepélyét a mai napra határozta i mel-tóztatott.

És most — mielőtt még az emlékszóbor Pest városi közönsége nevében, koronás királyunk, a felséges uralkodó ház tagjai és szent István koronája alá tartozó országok díszes képviselőitének jelenlétében az ország színe előtt a nyilvánosságnak átadatnék — azon forró kívánságomat fejezem ki:

Aljjon az századok során át rendletlenül, hirdesse fennen a dicsőült felsőházados Nádor kitűnő érdemeit!

Buzdítsa ugy a jelen, mint a jövő nemzedéket a király és a haza javára szolgáló tettus működésre, melynek elmaradhatlan eredménye gyönyörű és megelégedés hangján fogjuk hirdethetni:

hogy e hon virágzik, — népei boldogok, és király e boldogságban lelő förtömét!

Éljen a haza! Éljen a király!!

E beszéd végeztével a hercegprímás a győri és szathmári püspökök s gédlethez rövid egyházi szertartást végzván a szobor leleplezésére került a sor, mi ugyan nem a legjobban sikerült a mennyiben a szobrot takaró lepel a hitelen rántás következtében elszakadt, s csak létrák segítségével volt a szoborról eltávolítható, de e a hatást nem csökkentette. Melynek fő-ruugói nem a külsőségeket, hanem az aközségi életben voltak, kiket a kegyet az ünnepélyre összegyűjtött.

Ezután a Felsőháznek Halbig szobrász, ki a szobrot készíté, bemutatott, s a király elismerő szavakat intézett a művészhez.

A királyi pár ezután megkerülte a szobrot s megújult lelkes éljenek közt kocsira szállt s haza indult a várpalotába, ezzel az ünnepély véget ért szintén a zenekedvelők egylete „Szózat” éneklése mellett.

A nép törte magát, hogy a szobor talapat díszítéséből ha csak egy fényűző ágacska is, emlékül magával vihesse, ott a legközelebbesében egyen a dicsőült nádor életéből részleteket mondott el a bűmlő tömegnek, mi fényes bizonsága az az népszerűségnek, melylyel a boldogult bírt s melynek tudata örökségkép szállt apáról fiúra megörzendő a nemzet fiában az ő férfiúi emléket, kinek érdemeiről csak bálás kegyelett emlékeztethik,

mely a szobor erődvid de jelentős szavaiban is kifejezte van: „Josepho Archiduci Austriae regni Hungariae ultra L. aunos palatino, pia mentoria dicatum MDCCCLX.”

Külföldi események.

Páris, april 23. A francia belga vasutkérésben a tárgyalások szakadatlanul folynak. Frere-Orban állítólag kijelentette volna, miszerint jövő esztőtörtökön jegyzéket fog átnyújtani a külügyminiszternek, melyben első dolgozata néhány részei lényegesen módosítva lesznek. Kétkednek mindamellett, hogy ezen ügyben jövő vasárnap vagy hétfő előtt, midőn Frere-Orban ismét Brüsszelben lesz, eredmény volna elérhető, valószínűbb, miszerint az alkudozások, a belga miniszter távolléte által félbeszakítottván, csak a választások után fognak ismét fölvetetni. Az „Independant” párisi levelezője szerint, ezen alkudozásoknál nem vámegegyezményről, — hanem egy kereskedelmi szövetség megkötéséről volna szó Franciaország és Belgium között.

A „Figaro” már egyes részleteket is közöl Eugenia császárné jeruzsálemi utitervéből, melyet állítólag maga a császár készítet. Eszerint a császárné Beirutban partra lépve szar azon folytatná útját a Libanon hegylánc mentében és Tyrus, St. Jean d'Acre és Jaffában megállapodnék. A Carmel, Saint Notre-Dame zárdában a felsége néhány napot tölt s aztán Nazaretéut Jeruzsálembe utazik.

London, april 21. Woolwich és Portsmouth tegnapelőtt szomorú jelenetek színhelyei voltak. A munkások, kik eddig a kormány hajógyáraiban nyertek foglalkozást, az új takarékosági rendszer által keresetüktől megfosztatva, a Canadába való kivándorlásra határozottak magukat, s mintán családikkal együtt búcsút vettek hazai ismerőseiktől, a „Crocodile” kir. szállítóhajó fedélzetére siettek, mely őket új hazájukba viendő. Woolwichban mintegy 5000 ember gyűlt egybe a pályaudvaron, a kivándorlóktól elbúcsuzandók, a szomszéd házak ablakából kenderők lobogtattak a távozók után.

A vonat megindulásakor számos férfi szem könnybe lábadt, a nőket és gyermekeket fel sem említve. Hasonló jelenet jelelt ki Portsmouthban, honnan az admirális által elbocsátott munkások vándoroltak ki Canadába. — A fennevezett hajó összesen mintegy 390 férfit, nőket és gyermeket vitt fel; ötven közülük még az utolsó pillanatban megváltoztatták szándékukat s hónap utazni k Quebecbe. Jövő esztőtörtökön ismét 130 egyén indul Woolwichból a „Dacia” fedélze én Amerikába, kiket még több ily csoport követend, mintán a kormány megengedi, hogy mindazok, kik legalább egy évig szolgáltak az állam hajógyáraiban, a szállító hajókon tehessék meg az utat az amerikai gyarmatokba.

A Londonban megjelenő „Weekly Register” kath. hetilap szerint, számos anglikán lelkész el van határozva az általános szinaton megjelenni s az ott egybegyűlt praelatusoknak azon a házjegyeket előterjesztetni, melyek őket a kath. egyház kebelébe való áttérésben gátolják. A főnépszerűség, hallomás szerint, abban áll, hogy pappi szemléletüket felszólásnak tekintik, s nem bátorkodnak sem újra felvételteni magukat, sem egyszerűen a láncusok közé visszatérni. Romában ennek folytán külön bizottság alakítottott az anglikán consecratiók tárgyalása végett, s alig lehet kétkedni, hogy az ügy az érdekeltek teljes megnyugvására fog elintéztetni. A missio sikerülése esetére, a „Weekly Register” számos anglikán pap és világi áttérésre helyezi kilátásba.

— Az egyetlek nemzetközi congressusa f. hó 22-én tartotta első ülését a berlini képviselőházban. A Döbner tére vezető kapu vörös keresztet fehér zászlókkal volt ékítve. Az utaz számára készített emelvényen a királyné foglalt helyet.

Volna, midőn önmaga fölteltemkedve miutegy azon gondolatát testesíti meg a szoltárosnak: Lukács akarok megvetett módjára Istene házában küszöbénél állni hogysom a gonoszok palotájában lakni. (Zolt. 83. 11.)

A birtokvágytól sokkal nehezebb a leküzdése a testi élvezet vágya.

(Folyt. köv.)

József nádorról és a vakokról

A „Hon” következő közleményt hoz:

Tegnap lelepleztük le József nádor szobrát, s ez alkalommal a nemzet a visszaemlékezés szellemi színeinél éli keresztül az ötvenéves nádor egész múltját, mely annyi sz p és annyi jó emlékekben él folyton köztünk.

József nádor nehéz és politikailag küzdelmes időkben élt, de dacára ennek sem feledkezett meg a tudományról az anyagi haladásról, melyeknek egyik tényezője volt hazánkban: és nem feledkezett meg a jótékonyaságról, emberszeretetről sem, s mi most mellőzve számos egyéb érdemét, róla csak ez utóbbi szempontból, mint a humanizmus emberéről kívánunk szólni.

1784-ben Haty Bálint Páris egyik nyilvános helyén egy csoport vak gyermeke akadt, kik egy asztal körüli ülve orrukra illesztett pászszemmel irtóztató fülhasagató maeskazenét vittek végző ily hangszereket, melyeken játsznai soha sem tanultak. Ez volt szegényeknek kenyérkeresetük, mert a néző közönség oda gyűlt köréjük, nagyokat kacagott a szerencsétlen és szármalans képén s azután oda dobott nekik egy-egy nélkülözhető krajcárt. Ilyen volt a világ összes vakjainak sorsa a francia forradalom előtt, ha esetleg a jó sors egyiket vagy másikat anyagi vagyonnal meg nem áldotta. A szellemi töké, az parlagon hevert s a szem világgal együtt tönkre ment.

Hatly volt az első, ki a szerencsétlenek jorsát nem csak megszánta, hanem ezen javítani is akart és javított

AZ „AUTONOMIA” TÁRCZÁJA.

A szerzetesség eszméje.

Váry Gellértől.

E kerek földön, a hol az eb is megtalálhatja beteg ségében azon füvet, mely fájdalomt enyhíti, a megtört emberi szívek iránt oly irgalmatlan lehetne az élvezetekbe merült gondolkodás, hogy kaján szemmel tekintene egy talpalatnyi teret is, melynek határai közt a világ által tönkre tett lelkek még megbuzhatják magukat. „Nincs körülmény, ugymond Eötvös József karthausi jának bevezetésében, melyben boldogol nem lehetünk; de vannak emberek, kik egyben sem lehetnek boldogok, s ezeknek csak egy kötelességük marad: nem fáradni az élérhetlen után, azaz, kitépni a világból s magányosan bordanai fájdalomukat. „Ne volna e a jelen században azért, mert polgárisodással kérdedik, akárhánny oly szív, mely boldogságot keresvén megtöretik, s mely szinte Eötvös karthausijával nem mondhatná egy ridegnek látszó kis kolostori czellánál: „Én itt jól érzem magamat! — Az üdvözítő keresztet elébe borulva fogok eszedkelni egy vigasztalásért s bőtjölni, s testemet sanlyargatni s szenvedni, mint ember még nem szenvedett, s ha végre egy reménységűr hatja át sötét lelkemet, ha az elszáradt szemek egy könny töltheti ismét, ha azjaim az első imádságra nyílnak: boldog leszek, mint ti világtokban nem lehetetek. „Ne adjunk e szavakhoz semmit, mert velős rövidségűkkel többet mondanak azok, mint bármilyen hosszsa magyarázat is tehetné. A sebekre szolgáló gyógyír enyhítő hatását a sebesültek szokták csak érezni, mint szintén a szerzetesi magánynak jótékonyaságát a világ hiúsága közt megtört szívek. Legyen egy két czele a földön, mely e gyógyító hatással bírjon, mert ily tönkre jutott szívek mindig lesznek az emberiség közt.

A magánynak egyedülisége csak tagadólagosan működik közre az emberi szív függetlenségi harez vivásában, a mennyiben a lelki élet függetlenségének említett három legfőbb ellenétől a táplálékot megtagadja. De míg a közönséges életmódban és az emberiség legnagyobb részénél a szívnek e három hibás tulajdonával alkuba lépni megengedhető, s a mint Ciceronak főnebbi vázlatából kitűnik a nagy többségtől csakis mérséklete kívánatik, ugy hogy a birtokvágyból tisztességes vagyon szerzés, az élvezetvágyból törvényes házasság és az ura, lomvágyból becsületese verseny legyen az emberek között, addig a szerzetesség önmegtadadási eszméje itt még felében volna megközelítve, ha csak e védelmi állapot támadóvá nem változnék. Azért is a szerzetesség, mint a szív három bűnös hajlamának határozott ellensége, — eszméjének elérhetése tekintetéből támadást intéz akkor, midőn attól a magány által megvonja a táplálékot. Az erre következő lelki küzdelem a szerzetesség eszméjének legszebb részletét teszi. — A megnyert diadal egy szabadságot lángoló Görögországgá alakítja az emberi szívet, mely az óriási perza hatalom ellen megvédvén hazája függetlenségét, nemes lelkesedésében a védelmet támadásá változtatta, s míg a közönséges gondolkodás mód megelégette az ellenfél megakadályozni, a magasabb értelem jónak látta attól egészen megirtatni.

A szerzetesi életnek e magab szempontból kiindult hazerára és a közönséges elmének ez iránti nézetére vonatkozólag leghelyesebb lesz Kisfaludy Sándornak ide vágó saját szavaival élünk: „Magas elmék! mélyebb szívek! Jaj ténétek a földön! Az ily tőkély, bár nagy érdem, Boldog itt még ritkán lön. Csak a könnyűt s közpészerű Diszlik itt a nap alatt; Szerencsétlen, a mi ennek Kesényen körén túlhaladt. Mikor ilyent tereszt az ég, Eredj! (mondja) légy dicsőség! Légy ezimere nemednek, És — ostroma kebelnek! (Gyula szerelme 5. ének.) A kebelben székelő ellenfélnek ezen ostromozása az, mi a szerzetesi önmegtadadásnak életfeladatát, a közönséges elmének pedig üres lelki tépelődésül tük fel.

A Megváltónak, ki istenségi annyira megalázta, hogy e földön emberi testet vett magára, nem volt hová fejét lehajtatnia, ugymond az irás. Magasztos egy állapot s méltó a legnagyobb szerzeteshez. Ha ezt ő nem teszi, nincs elég erős érv többé, mely az egyszerűséget, vagy ennek magasabb fokát a szegénységet éretnyek bizonyítsa be. Ne mondjuk, hogy hiszen már az üdvözítő életjövetele előtt is dicsértetett ez éretn, mert akkor elfeledjük, hogy a világgóság nemcsak előre, hanem hátra is szokott terjedni. Mi lenne e legszebb bizonyíték nélkül azon egyszerűség és igénytelenség, melyről majd a római Horáciusz, majd a magyar Berzeaszy és más igen sok költő énekel; mire válnék Sokratesznek azon nagy lelket jellemző tulajdona hogy korszak állbölcsének általános bevett szokása ellenére semmi pénz sem fogadott el tanításáért; mit esodálnánk Fabriciusznak azon ritka jellemet, mely szegénység dacára is az elébe tett kincsek által meg nem táborítottott. A föld birtokai iránt való vonzalunkat odáig mérsékelni, hogy még az egy pár négyzögű ölyi ezilának tárgyairol is azt mondjuk, hogy nem a miénk, valóban kiemelkedés a föld viszonyai közül s előlegesen egy jövendő létbe való belecsele ómagunknak. És épen ez oknál fogva főbűn a szerzetesnek gondolkodása, mert nem a jelenben, hanem a jövőben van. A jövendő korban elfogadott és általános érvényre jutott eszméket akkor, midőn valamely egyéniségnek elméjében először föllütek, a kövő emény mindig elidőte. Sokratesznek elnéstét százada meg nem érvény méregpohárra kárhóztatta. A jövendő túlvilági létnek, mely a földnek birtoklásával nem törődik, ily föltűnő előhírnöke a szerzetesség eszméjében foglaltató egykedvőség a földne minden érteke iránt.

A szegénység önkényes fogalma az, mely a szerzetest a föld egyik leghatalmasabb érdekének súlyos bilincseitől szabaddítja meg. A lélek függetlenségének e harezában méltán kérdezhetjük, hogy aratott e Han íbál Kanne mellett oly fényes diadalt, mint a milyent egy fiatal lélek, ki előtt az élet költői képei mintegy tündéri bájjal ragyognak, kinek anyagi léte mindenféle p biztosítva

Kezdet gressust az jelentésekké száma miatt eredeti tervt kérdések tár kor fogadta.

— A spanyol állapot ter beállott nem elegendő fogva 9 hajó közl az onbe indulhat ki. tengerészmiu végett megfettassék fel, s vette az indít p e z ellennben elfogad rendszabály cificálói; az száma már 5 zarlattörő hat verzeséről.

Görögök te az ut növekedik. tek választat.

A karlita sa kormányteti. Blana Cuena és Tó katlisták ell hogy a hads elégületlenség egyentelenség adott alkalma számították, hogy ezen ind szertelen len

Róma olasz ifjúság ból intézett, 30 gyűjtötte meg, tan IX. Páru említi a nagy Róma körüli tik: „Kormány rása lön ezen ennek közönsé idők dacára a művészet oltá polgárok, közsegélyezésnek lü és nyugodt gek számtalan sek azt tévát és magasztos s szentséged a adott.” A fel talma mellett.

A Vatikán a két misé on császár, a papának, fővább a virágdeka s a Magyar Tólonia remesak egész nendő püspök vendégei mind

is Ö nyitott első 1791. jul. 21. sorába emelte nevében kezd jelző a testvényé emelte a v ménye az lön vakokintézetet

Franciaország még több bir; Porosz amerika 26, az társországi pe kezdeményező József na

mét a szegény sorsára s ezen egyarország első ben Pozsonyban dig ez intézet elési szálláson Pestre. — Nag nök mondani, a vályeket és egy tüleket telére, seket, míg a pe folytán létre ne

De a go már 1829-ben t a s a t, habár szór tárgyalás s ezzel kapcsolá viselés kimond tőbbet, mint az gyűlés a pesti v meg, s azokat nyezte, mi által gét és jogosultsá

